

Ewa ROSZKOWSKA • Marzena FILIPOWICZ-CHOMKO

ANALIZA WSKAŹNIKOWA ZRÓŻNICOWANIA ROZWOJU SPOŁECZNEGO WOJEWÓDZTW POLSKI W LATACH 2005-2013 W KONTEKŚCIE REALIZACJI KONCEPCJI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Ewa Roszkowska, dr hab. prof. UwB – Uniwersytet w Białymstoku
Marzena Filipowicz-Chomko, dr – Politechnika Białostocka

adres korespondencyjny:
Wydział Ekonomii i Zarządzania
ul. Warszawska 63, 15-062 Białystok
e-mail: erosz@o2.pl

THE INDICATOR ANALYSIS OF THE DIVERSIFICATION IN THE SOCIAL
DEVELOPMENT OF POLISH VOIVODESHIPS BETWEEN 2005 AND 2013
IN THE CONTEXT OF REALIZING THE CONCEPT OF SUSTAINABLE
DEVELOPMENT

SUMMARY: The paper presents the results of the research on diversification in the social development of Polish voivodeships between 2005 and 2013 in the context of realizing the idea of sustainable development. The level of social development of the regions in this study was assessed through the use of individual indicators. The results of this approach were organized using individual indicators in the order by the level of social differentiation of the regions, their classification and spatial and temporal trend analysis. The study used the data from Local Data Bank of Central Statistical Office of Poland.

KEYWORDS: sustainable development, social development, multidimensional comparison analysis, individual indicators

Wstęp

Zrównoważony rozwój jest jednym z głównych priorytetów „Strategii Europa 2020”¹, która stanowi nowy i długofalowy program społeczno-gospodarczy Unii Europejskiej. Monitorowania realizacji kierunków działań w regionach działających w zgodzie z zasadą trwałego i zrównoważonego rozwoju i uwzględniających spójność społeczną, ekonomiczną i ekologiczną dokonuje się za pomocą odpowiednio dobranego zestawu wskaźników indywidualnych pogrupowanych w układzie czterech ładów: społecznego, gospodarczego, środowiskowego oraz instytucjonalno-politycznego². Zrównoważony rozwój³ oraz poszczególne kwestie związane z rozwojem społecznym, czyli zrównoważona produkcja i konsumpcja⁴, energia⁵, włączenie społeczne⁶, poziom i jakość życia⁷, zatrudnienie⁸, zmiany demograficzne⁹, zdrowie

¹ www.eur-lex.europa.eu[18-12-2015].

² *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski*, Katowice 2011, *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl [24-06-2015].

³ E. Roszkowska, E. Misiewicz, R. Karwowska, *Analiza poziomu zrównoważonego rozwoju województw Polski w 2010 roku*, „Ekonomia i Środowisko” 2014 nr 2(49), s. 168-190; D. Perło, E. Roszkowska, *Zastosowanie wybranych metod klasyfikacji do analizy zrównoważonego rozwoju*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu 176, *Wzrost Gospodarczy. Teoria. Rzeczywistość*” 2011, s. 372-399.

⁴ A. Borowska, *Społeczeństwo konsumpcyjne – charakterystyka*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Białostockiej” 2009 nr 14, s. 7-18.; B. Jaros, *Pomiar zrównoważonej konsumpcji*, „Optimum. Studia Ekonomiczne” 2014 nr 3(69), s. 169-183.

⁵ A. Pultowicz, *Przesłanki rozwoju rynku odnawialnych źródeł energii w Polsce w świetle idei zrównoważonego rozwoju*, „PAN. Komitet Człowiek i Środowisko” 2009 nr 24(1).

⁶ B. Bal-Domańska, J. Wilk, B. Bartniczak, *Ocena realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju w województwach w zakresie włączenia społecznego*, „Econometrics” 2013 nr 2(40), s. 48-61.

⁷ B. Kryk, *Środowiskowe uwarunkowania jakości życia w województwie zachodniopomorskim na tle Polski*, „Ekonomia i Środowisko” 2015 nr 3(54); G. Karmowska, M. Krawczyk, B. Krych, G. Maniak, M. Marciniak, *Raport wykonany na zlecenie Wydziału Zarządzania Strategicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, Czynniki podnoszenia jakości życia i dostępności do usług publicznych na obszarze województwa zachodniopomorskiego*, Szczecin 2014, www.eregon.wzp.pl [15-02-2016].

⁸ *Raport monitorujący z 2011 r. w sprawie strategii zrównoważonego rozwoju UE*, www.epp.eurostat.ec.europa.eu [02-12-2013].

⁹ J. Wilk, T. Bartłomowicz, *Wielowymiarowa analiza zmian demograficznych w Polsce w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju*, „Studia Demograficzne” 2012 nr 2(162), s. 57-86.

publiczne¹⁰, bezpieczeństwo publiczne¹¹ regionów są przedmiotem wielu badań i analiz.

W opracowaniu przedstawiono wielowymiarową ocenę zróżnicowania rozwoju społecznego województw Polski w latach 2005-2013 w kontekście realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju. Ocena ta została dokonana na podstawie zintegrowanego systemu wskaźników indywidualnych w rozbiciu na poszczególne obszary tematyczne. Ze względu na zakres analizy wyniki badań przedstawiono w dwóch opracowaniach. Niniejsze opracowanie poświęcono analizie regionalnego zróżnicowania wartości zmiennych objaśniających rozwój społeczny oraz dynamicznej analizie obejmującej porównanie wartości tych zmiennych w obrębie każdego obszaru tematycznego w latach 2005 oraz 2013. W drugim opracowaniu zaprezentowano wyniki konstrukcji rankingów województw w każdym z obszarów tematycznych z wykorzystaniem syntetycznej miary rozwoju wyznaczonej za pomocą metody TOPSIS ze wspólnym wzorcem rozwoju¹². W opracowaniu wykorzystano dane BDL GUS. Wyniki przeprowadzonej analizy mogą stanowić przyczynek do oceny efektów dotychczas prowadzonej polityki rozwoju regionu i dyskusji o kierunkach strategii rozwoju województw z uwzględnieniem koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Metodologia badań

Punktem wyjścia do rozważań umożliwiających wielowymiarową ocenę poziomu rozwoju regionów Polski były wskaźniki GUS. Zostały one wybrane tak, aby według kryteriów formalnych i merytorycznych były najważniejsze z punktu widzenia prowadzonych badań. Uwzględniono także uniwersalność, porównywalność, dostępność, kompletność oraz ciągłość występowania danych statystycznych w ujęciu regionalnym za lata 2005 oraz 2013¹³.

Na podstawie dostępnych danych zaproponowano zbiór 37 potencjalnych zmiennych objaśniających rozwój społeczny w kontekście zrównoważonego rozwoju z podziałem na następujące obszary tematyczne: *zrównoważona produkcja i konsumpcja, włączenie społeczne, zmiany demograficzne,*

¹⁰ B. Bal-Domańska, J. Wilk, B. Bartniczak, *Pomiar postępów województw w kierunku zrównoważonego rozwoju w zakresie zdrowia publicznego*, "Econometrics" 2012 nr 3(37), s. 83-92.

¹¹ J. Kudelko, *Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego województw Polski*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 2004 nr 651, s. 75-90.

¹² E. Roszkowska, M. Filipowicz-Chomko, *Ocena rozwoju społecznego województw Polski w latach 2005-2013 w kontekście realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem metody TOPSIS*, „Ekonomia i Środowisko” 2016 nr 2(57), w przygotowaniu do druku.

¹³ A. Młodak, *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Warszawa 2006.

zdrowie publiczne oraz bezpieczeństwo publiczne¹⁴. Analizę wskaźnikową przeprowadzono w każdym obszarze tematycznym w ujęciu czasowo-przestrzennym. Dokonano oceny zróżnicowania województw ze względu na wskaźniki opisujące poszczególne obszary w latach 2005-2013. W ujęciu czasowym dokonano oceny postępów województw w kierunku zrównoważonego rozwoju w zakresie poziomu społecznego w 2013 roku w porównaniu z 2005 rokiem.

Rankingi województw ze względu na zmienne objaśniające w analizowanych obszarach tematycznych w latach 2005-2013 przedstawiono w tabelach 11 oraz 12.

Analiza porównawcza poziomu rozwoju społecznego województw Polski w latach 2005-2013

Obszar tematyczny *zrównoważona konsumpcja i produkcja*

Obszar tematyczny *zrównoważona konsumpcja i produkcja* opisywany jest przez sześć zmiennych objaśniających określających zużycie energii elektrycznej, gazu, wody, liczbę samochodów osobowych oraz spożycie mięsa i warzyw (tabela 1).

Tabela 1. Zmienne objaśniające charakteryzujące obszar tematyczny *zrównoważona produkcja i konsumpcja*

Nazwa zmiennej	Zmienna	Charakter*
Podtemat: <i>Wzorce konsumpcji</i>		
Z1	Zużycie energii elektrycznej w kWh na osobę	D
Z2	Zużycie gazu w m ³ na osobę	D
Z3	Zużycie wody w m ³ na osobę	D
Z4	Liczba samochodów osobowych na 1000 ludności	D
Z5	Przeciętne miesięczne spożycie mięsa na osobę	D
Z6	Przeciętne miesięczne spożycie warzyw na osobę	S

* D – destymulanta, S – stymulanta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹⁴ Definicje wskaźników, odniesienie do zasad zrównoważonego rozwoju ich znaczenie zob. *Bank Danych Lokalnych*, www.stat.gov.pl [24-06-2015]; *Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski*, Katowice 2011.

Tabela 2. Podstawowe charakterystyki opisowe zmiennych objaśniających obszar tematyczny *zrównoważona konsumpcja i produkcja* dla województw Polski w latach 2005 oraz 2013

Nazwa zmiennej	Rok	Statystyki opisowe			
		Min	Max	Średnia	Współczynnik zmienności [%]
Z1	2005	520,30 (podkarpackie)	793,40 (mazowieckie)	677,36	12,24
	2013	572,20 (podkarpackie)	887,70 (mazowieckie)	736,87	10,95
Z2	2005	33,60 (podlaskie)	135,90 (mazowieckie)	92,69	35,91
	2013	38,90 (podlaskie)	157,40 (mazowieckie)	96,34	37,63
Z3	2005	22,5 (podkarpackie)	38,9 (zachodniopomorskie)	31,2	14,67
	2013	22,30 (podkarpackie)	36,20 (mazowiecki)	30,29	12,06
Z4	2005	263,30 (warmińsko-mazurskie)	374,20 (wielkopolskie)	315,98	10,51
	2013	433,90 (podlaskie)	564,00 (wielkopolskie)	495,99	7,85
Z5	2005	4,52 (podkarpackie)	6,88 (podlaskie)	5,59	10,13
	2013	4,66 (podkarpackie)	6,22 (podlaskie)	5,38	8,67
Z6	2005	11,08 (śląskie)	14,67 (lubuskie)	12,81	8,88
	2013	7,67 (wielkopolskie)	10,65 (świętokrzyskie)	9,24	8,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

We wszystkich województwach w 2013 roku w porównaniu z rokiem 2005 odnotowano wzrost zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych oraz wzrost liczby samochodów osobowych. Nie zauważono jednoznacznej tendencji odnośnie zmian w poziomie spójności w obszarze *zrównoważona konsumpcja i produkcja*. W ramach wskaźników tego obszaru tematycznego regiony są najbardziej zróżnicowane ze względu na zużycie gazu, wody i energii, przy czym ze względu na zużycie gazu zróżnicowanie w roku 2013 uległo zwiększeniu w porównaniu z rokiem 2005. Niewielkie zmniejszenie się dysproporcji międzyregionalnych dotyczyło pięciu pozostałych wskaźników (tabela 2).

Zaobserwowano dość duże zróżnicowanie regionów w pozycjach rankingów ze względu na poszczególne zmienne objaśniające (tabela 11). W roku 2013 w porównaniu z 2005 rokiem nastąpiły zmiany w pozycjach rankingów regionów ze względu na poszczególne wskaźniki, przy czym nie ma regionu, dla którego odnotowano wzrost lub spadek pozycji w rankingu ze względu

na wszystkie wskaźniki. Największy spadek pozycji odnotowano dla województwa lubuskiego z 1 na 9 pozycję ze względu na zmienną Z6. Najwyższy wzrost ze względu na zajmowane pozycje odnotowano dla zmiennej Z4 dla województwa małopolskiego z pozycji 11 na 7 oraz województwa podkarpackiego z pozycji 7 na 2.

Uwzględniając rankingi regionów ze względu na zmienne objaśniające, w miarę wysoki poziom rozwoju społecznego w obszarze *zrównoważona konsumpcja i produkcja* w roku 2005 oraz 2013 występuje w województwie podkarpackim, świętokrzyskim oraz lubelskim, a bardzo niski w województwie mazowieckim oraz wielkopolskim.

Obszar tematyczny *włączenie społeczne*

Tabela 3. Zmienne objaśniające charakteryzujące obszar tematyczny *włączenie społeczne*

Nazwa zmiennej	Zmienna	Charakter*
Podtemat: <i>Ubóstwo i warunki życia</i>		
Z7	Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym pobierających świadczenia społeczne (osoba) w relacji do przeciętnej liczby osób w gospodarstwie domowym	D
Z8	Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwie domowym	S
Podtemat: <i>Dostęp do rynku pracy</i>		
Z9	Stopa bezrobocia (BAEL), [%]	D
Z10	Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych [%]	S
Z11	Udział osób w wieku 18-59 lat będących członkami gospodarstw domowych bez osób pracujących w ogóle członków gospodarstw domowych [%]	D
Podtemat: <i>Edukacja</i>		
Z12	Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat (ogółem), [%]	S
Z13	Udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat (na wsi), [%]	S
Z14	Wskaźniki jakości kształcenia i poziomu wiedzy uczniów (na poziomie średnim – zdawalność egzaminów maturalnych w stosunku do średniej krajowej)	S
Z15	Wskaźniki jakości kształcenia i poziomu wiedzy uczniów (na poziomie gimnazjalnym – średnie wyniki uczniów w części matematyczno-przyrodniczej w stosunku do średniej krajowej)	S
Z16	Wskaźniki jakości kształcenia i poziomu wiedzy uczniów (na poziomie gimnazjalnym – średnie wyniki uczniów w części humanistycznej w stosunku do średniej krajowej)	S
Z17	Osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu [%]	S

* D – destymulanta, S – stymulanta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Obszar tematyczny *włączenie społeczne* jest opisywany przez jedenaście zmiennych diagnostycznych, zawartych w tabeli 3, w ramach trzech podtematów: *ubóstwo i warunki życia* (Z7, Z8), *dostęp do rynku pracy* (Z9, Z10, Z11) oraz *edukacja* (Z12-Z17).

We wszystkich regionach w roku 2013 w porównaniu z rokiem 2005 odnotowano wzrost przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę w gospodarstwie domowym, wzrost liczby dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w tym samym wieku, a także spadek stopy bezrobocia i udziału osób w wieku 25-64 lata uczących się i doksztalających się w liczbie ludności ogółem w tej samej grupie wiekowej. Nie zauważono jednoznacznej tendencji odnośnie zmian w poziomie spójności w obszarze *wyłączenie społeczne*. Województwa są najbardziej zróżnicowane ze względu na cztery wskaźniki: Z10, Z12, Z13 oraz Z17, przy czym znaczne zmniejszenie dysproporcji międzywojewódzkich odnotowano ze względu na pierwsze trzy z nich. W przypadku pozostałych wskaźników tego obszaru zaobserwowano niewielkie zmiany w wartościach współczynnika zmienności, odpowiadające małym dysproporcjom międzywojewódzkim w zakresie tych zmiennych. Zauważono także brak istotnego zróżnicowania regionów ze względu na jakość kształcenia, reprezentowaną przez zmienne Z14, Z15, Z16 (tabela 4).

Tabela 4. Podstawowe charakterystyki opisowe zmiennych objaśniających obszar tematyczny *włączenie społeczne* dla województw Polski w latach 2005 oraz 2013

Nazwa zmiennej	Rok	Statystyki opisowe			
		Min	Max	Średnia	Współczynnik zmienności [%]
Z7	2005	0,25 (mazowieckie)	0,31 (lubuskie)	0,28	6,29
	2013	0,25 (mazowieckie)	0,32 (podlaskie)	0,29	7,64
Z8	2005	619,02 (podkarpackie)	937,97 (mazowieckie)	737,63	10,78
	2013	997,69 (podkarpackie)	1690,42 (mazowieckie)	1250,29	12,55
Z9	2005	14,3 (podlaskie)	22,8 (dolnośląskie)	18,03	14,85
	2013	8,00 (mazowieckie)	14,30 (podkarpackie)	10,63	15,08
Z10	2005	11,30 (zachodniopomorskie)	25,80 (podlaskie)	17,925	25,77
	2013	15,1 (mazowieckie)	26,7 (lubuskie)	21,12	16,63
Z11	2005	11,7 (małopolskie)	18,8 (zachodniopomorskie)	14,90	15,62
	2013	7,6 (wielkopolskie)	14,7 (warmińsko-mazurskie)	10,85	16,76

Z12	2005	29,6 (świętokrzyskie)	59,40 (opolskie)	39,66	21,47
	2013	64,7 (warmińsko-mazurskie)	81,00 (opolskie)	72,93	6,31
Z13	2005	6,40 (podlaskie)	49,80 (opolskie)	18,87	61,12
	2013	40,20 (zachodniopomorskie)	70,90 (śląskie)	54,31	15,85
Z14	2005	95,84 (zachodniopomorskie)	104,28 (małopolskie)	99,57	2,61
	2013	97,53 (świętokrzyskie)	103,70 (małopolskie)	100,15	1,61
Z15	2005	93,73 (lubuskie)	106,53 (mazowieckie)	99,22	3,46
	2013	93,75 (zachodniopomorskie; warmińsko-mazurskie)	106,25 (małopolskie; mazowieckie)	99,21	3,90
Z16	2005	94,86 (warmińsko-mazurskie)	103,86 (mazowieckie)	99,14	2,52
	2013	93,55 (zachodniopomorskie)	103,23 (małopolskie; mazowieckie)	98,79	2,95
Z17	2005	3,40 (podkarpackie)	5,90 (dolnośląskie)	4,59	17,00
	2013	2,60 (podkarpackie)	6,70 (mazowieckie)	3,92	29,53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Występuje duże zróżnicowanie województw w zajmowanych miejscach ze względu na zmienne objaśniające obszaru *włączenie społeczne* (tabela 11). Nie ma regionu, dla którego odnotowano w roku 2013 wzrost lub spadek pozycji w rankingu ze względu na wszystkie wskaźniki w stosunku do 2005 roku. Największy spadek pozycji miał miejsce w województwie podkarpackim z lokaty 5 na 16 ze względu na zmienną Z9, a największy wzrost pozycji ze względu na tą samą zmienną zanotowano dla województw: lubuskiego z lokaty 12 na 4 i zachodniopomorskiego z lokaty 15 na 7 oraz ze względu na zmienną Z10 dla województwa lubuskiego z pozycji 9 na 1 (tabela 11).

Bardzo duże zróżnicowanie pozycji województw w rankingach zmiennych objaśniających powoduje, że trudno wskazać jednoznacznie obszary reprezentujące najwyższy bądź najniższy poziom rozwoju w badanym obszarze. Analiza wszystkich indywidualnych wskaźników wskazuje jedynie na dość dobrą ogólną pozycję w tym obszarze województw: mazowieckiego, małopolskiego i wielkopolskiego, a słabą województwa warmińsko-mazurskiego.

Obszar tematyczny *zmiany demograficzne*

Obszar tematyczny *zmiany demograficzne* jest opisywany przez osiem zmiennych objaśniających zawartych w tabeli 5, w ramach dwóch podtematów: *zmiany demograficzne (Z18-Z24)*, *adekwatność dochodu w okresie starości (Z25)*.

Tabela 5. Zmienne objaśniające charakteryzujące obszar tematyczny *zmiany demograficzne*

Nazwa zmiennej	Zmienna	Charakter*
Podtemat: <i>Zmiany demograficzne</i>		
Z18	Współczynnik dzietności	S
Z19	Przyrost naturalny na 1000 ludności	S
Z20	Wskaźnik obciążenia demograficznego: liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	D
Z21	Wskaźnik obciążenia demograficznego: liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	D
Z22	Wskaźnik obciążenia demograficznego: liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	D
Z23	Saldo migracji na pobyt stały osób w wieku produkcyjnym na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym (migracje zagraniczne)	S
Z24	Saldo migracji na pobyt stały osób w wieku produkcyjnym na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym (migracje międzywojewódzkie)	S
Podtemat: <i>Adekwatność dochodu w okresie starości</i>		
Z25	Przeciętna miesięczna emerytura brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w relacji do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto	S

* D – destymulanta, S – stymulanta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 6. Podstawowe charakterystyki opisowe zmiennych objaśniających obszar tematyczny *zmiany demograficzne* dla województw Polski w latach 2005 oraz 2013

Nazwa zmiennej	Rok	Statystyki opisowe			
		Min	Max	Średnia	Współczynnik zmienności (%)
Z18	2005	1,04 (opolskie)	1,36 (pomorskie)	1,24	6,74
	2013	1,074 (opolskie)	1,344 (pomorskie)	1,23	5,88
Z19	2005	-8669 (łódzkie)	5065 (wielkopolskie)	-243,875	1502,14
	2013	-8831 (łódzkie)	4269 (wielkopolskie)	-1108,5	333,86
Z20	2005	20,7 (lubuskie)	27,2 (świętokrzyskie)	23,96	9,99
	2013	25,3 (warmińsko-mazurskie)	33 (łódzkie)	28,74	7,11
Z21	2005	52,4 (dolnośląskie)	62 (podlaskie)	56,625	5,90
	2013	54,5 (opolskie)	60,2 (łódzkie)	57,23	3,22
Z22	2005	59,4 (warmińsko-mazurskie)	91,4 (łódzkie)	73,75	13,11
	2013	86 (warmińsko-mazurskie)	121,5 (łódzkie)	101,41	11,41
Z23	2005	-30,7 (opolskie)	1,1 (mazowieckie)	-5,65	138,46
	2013	-30,7 (opolskie)	-0,4 (mazowieckie)	-8,025	88,21
Z24	2005	-28,6 (lubelskie)	35,8 (mazowieckie)	-5,27	310,03
	2013	-31 (lubelskie)	34,7 (mazowieckie)	-6,125	302,87
Z25	2005	0,42 (mazowieckie)	0,64 (śląskie)	0,55	8,00
	2013	0,45 (mazowieckie)	0,63 (śląskie)	0,56	6,69

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

We wszystkich województwach, poza małopolskim i mazowieckim, odnotowano spadek wartości wskaźnika przyrostu naturalnego. W roku 2013 wskaźnik przyrostu naturalnego był dodatni jedynie w przypadku pięciu województw: małopolskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, pomorskiego i wielkopolskiego. Dla większości województw wskaźnik migracji zarówno zagranicznych, jak i międzywojewódzkich w latach 2005 oraz 2013 był ujemny. Dodatnią wartość tego wskaźnika w obu przypadkach zaobserwowano w województwie mazowieckim w roku 2005 i w tym województwie wartości wskaźników migracji zagranicznych oraz migracji międzywojewódzkich były największe. W przypadku większości województw odnotowa-

no wzrost przeciętnej miesięcznej emerytury brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w relacji do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Spadek wartości tego wskaźnika odnotowano dla województw: lubelskiego, łódzkiego, małopolskiego, śląskiego, a dla województwa wielkopolskiego brak zmiany. Zauważono jednoznaczną tendencję zmniejszania się dysproporcji międzywojewódzkich ze względu na wszystkie rozważane zmienne. Istotne różnice między województwami w obszarze *zmiany demograficzne* odnotowano dla trzech wskaźników: Z19, Z23, Z24, a największe dysproporcje z tendencją spadkową dotyczą Z19 oraz Z23 (tabela 6).

Występuje duże zróżnicowanie województw w zajmowanych miejscach ze względu na zmienne objaśniające obszaru *zmiany demograficzne* (tabela 12). W dwóch województwach: podkarpackim oraz podlaskim odnotowano w roku 2013 wzrost pozycji w rankingu ze względu na większość wskaźników (oprócz Z18) w stosunku do roku 2005 (w przypadkach dwóch wskaźników pozycje nie uległy zmianie). W zestawianych latach największy spadek pozycji odnotowano dla województwa lubelskiego z 3 na 11 pozycję ze względu na Z18, a wzrost dla województwa śląskiego z pozycji 15 na 6 także dla zmiennej Z18 oraz dla województwa opolskiego z 10 na 2 pozycję dla Z25.

Ze względu na duże zróżnicowanie pozycji ze względu na poszczególne zmienne objaśniające trudno wskazać województwa o wysokim poziomie rozwoju społecznego również w tym obszarze tematycznym. Biorąc pod uwagę wszystkie rankingi zmiennych diagnostycznych można jedynie stwierdzić, że dość dobry poziom rozwoju społecznego w zakresie zmian demograficznych reprezentują województwa: wielkopolskie, lubuskie, pomorskie zaś bardzo słaby – województwa świętokrzyskie i łódzkie.

Obszar tematyczny *zdrowie publiczne*

Obszar tematyczny *zdrowie publiczne* jest opisywany przez dziewięć zmiennych diagnostycznych w ramach dwóch podtematów: *zdrowie publiczne* (Z26 – Z32) oraz *czynniki warunkujące zdrowie* (Z33, Z34), (tabela 7).

Tabela 7. Zmienne objaśniające charakteryzujące obszar tematyczny *zdrowie publiczne*

Nazwa zmiennej	Zmienna	Charakter*
Podtemat: <i>Zdrowie publiczne</i>		
Z26	Przeciętne dalsze trwanie życia w momencie urodzenia według płci (mężczyźni)	S
Z27	Przeciętne dalsze trwanie życia w momencie urodzenia według płci (kobiety)	S
Z28	Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych [promil]	D
Z29	Udział zgonów według wybranych przyczyn w ogólnej liczbie zgonów (choroby układu krążenia), [%]	D
Z30	Udział zgonów według wybranych przyczyn w ogólnej liczbie zgonów (nowotwory), [%]	D
Z31	Udział zgonów według wybranych przyczyn w ogólnej liczbie zgonów (choroby układu oddechowego), [%]	D
Z32	Wskaźnik samobójstw na 10 tys. mieszkańców	D
Podtemat: <i>Czynniki warunkujące zdrowie</i>		
Z33	Liczba lekarzy posiadających prawo do wykonywania zawodu na 10 tys. mieszkańców	S
Z34	Poszkodowani w wypadkach przy pracy na 1000 pracujących	D

*D – destymulanta, S – stymulanta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 8. Podstawowe charakterystyki opisowe zmiennych objaśniających obszar tematyczny *zdrowie publiczne* dla województw Polski w latach 2005 oraz 2013

Nazwa zmiennej	Rok	Statystyki opisowe			
		Min	Max	Średnia	Współczynnik zmienności [%]
Z26	2005	68,6 (łódzkie)	72,3 (małopolskie)	70,82	1,32
	2013	70,7 (łódzkie)	74,8 (małopolskie, podkarpackie)	73,01	1,43
Z27	2005	78,3 (łódzkie)	80,4 (podlaskie)	79,52	0,86
	2013	80,1 (lubuskie, łódzkie, śląskie)	82,4 (podkarpackie)	81,07	0,94
Z28	2005	4,9 (opolskie)	7,4 (śląskie)	6,3	11,19
	2013	3,8 (małopolskie)	5,9 (warmińsko-mazurskie)	4,7	11,86
Z29	2005	37,3 (podlaskie)	50,1 (podkarpackie)	45,2	8,38
	2013	42 (wielkopolskie)	51,7 (świętokrzyskie)	45,6	6,64
Z30	2005	20,9 (lubelskie)	29,4 (pomorskie)	25,09	8,77
	2013	22,5 (lubelskie)	28,9 (pomorskie)	25,5	7,33

Z31	2005	3,9 (podkarpackie)	7,1 (warmińsko-mazurskie)	5,073	17,93
	2013	4,1 (podkarpackie)	8,3 (mazowieckie)	5,806	21,84
Z32	2005	1,2 (świętokrzyskie)	2 (zachodniopomorskie)	1,567	13,51
	2013	0,7 (warmińsko-mazurskie)	2,3 (dolnośląskie, lubuskie)	1,663	26,25
Z33	2005	20 (warmińsko-mazurskie)	45 (mazowieckie)	31	22,37
	2013	24 (lubuskie)	47 (mazowieckie)	34,19	21,26
Z34	2005	5,82 (mazowieckie)	11,12 (warmińsko-mazurskie)	8,255	19,32
	2013	5,47 (mazowieckie)	10,19 (dolnośląskie)	7,848	18,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 w porównaniu z 2005 rokiem nastąpił wzrost średniego oczekiwanego dalszego trwania życia zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn w Polsce. W przypadku wszystkich województw obniżył się poziom współczynnika umieralności niemowląt. Analiza zgonów według dominujących przyczyn wskazuje, że w strukturze zgonów przeważały choroby cywilizacyjne, w tym choroby układu krążenia i choroby nowotworowe. Wartość wskaźnika liczba lekarzy posiadających prawo do wykonywania zawodu na 10 tys. mieszkańców we wszystkich województwach (poza województwem pomorskim) w porównywanych latach miała tendencję wzrostową. Przy czym, największa zmiana dotyczyła województwa łódzkiego. Dane w tabeli 8 wskazują też na poprawiającą się sytuację warunków pracy. Średnia liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy na 1000 pracujących w latach 2005 i 2013 miała tendencję spadkową. Nie zauważono jednoznacznej tendencji odnośnie zmian w poziomie spójności w obszarze *zdrowie publiczne*. W ramach wskaźników tego obszaru tematycznego województwa są najbardziej zróżnicowane ze względu na zmienne Z31, Z32, Z33, Z34. Przy czym, w przypadku dwóch pierwszych z tych wskaźników odnotowano zwiększenie, a dwóch pozostałych zmniejszenie dysproporcji międzywojewódzkich (tabela 8).

Zaobserwowano dość duże zróżnicowanie regionów w pozycjach rankingów ze względu na poszczególne zmienne objaśniające (tabela 12). W roku 2013 w zestawieniu z rokiem 2005 nastąpiły zmiany w pozycjach rankingu regionów ze względu na poszczególne wskaźniki, przy czym nie ma regionu, który odnotowałby wzrost lub spadek pozycji w rankingu ze względu na wszystkie wskaźniki. Największy spadek pozycji odnotowano dla województw: świętokrzyskiego z 1 na 11 pozycję ze względu na Z32 oraz wielkopolskiego z pozycji 2 na 11 ze względu na Z31. Największy wzrost pozycji

odnotowano dla województwa warmińsko-mazurskiego z pozycji 15 na 1 ze względu na Z32.

Biorąc pod uwagę rankingi województw ze względu na zmienne objaśniające w tym obszarze można stwierdzić, że w miarę wysoki poziom rozwoju społecznego w obszarze *zdrowie publiczne* reprezentują województwa: mazowieckie i małopolskie, a stosunkowo niski województwa: lubuskie oraz warmińsko-mazurskie.

Obszar tematyczny *bezpieczeństwo publiczne*

Obszar tematyczny bezpieczeństwo publiczne jest opisywany przez trzy zmienne w ramach podtematów: *przestępczość* (Z35, Z36) oraz *wypadki drogowe* (Z37), (tabela 9).

Tabela 9. Zmienne objaśniające charakteryzujące obszar tematyczny *bezpieczeństwo publiczne*

Nazwa zmiennej	Zmienna	Charakter*
Podtemat: <i>Przestępczość</i>		
Z35	Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 mieszkańców	D
Z36	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych [%]	S
Podtemat: <i>Wypadki drogowe</i>		
Z37	Ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 100 tys. pojazdów zarejestrowanych	D

* D – destymulanta, S – stymulanta

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W porównywanych latach 2005 oraz 2013 we wszystkich województwach odnotowano spadek przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, przy czym największy zanotowano dla województwa pomorskiego o 63,3%. Ponadto, w niemal wszystkich województwach (poza warmińsko-mazurskim, w którym zanotowano spadek o 3 pkt proc.) wzrósł wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych. Dane te pokazują pozytywny kierunek zmian w zakresie walki z przestępczością oraz skuteczności ścigania sprawców przestępstw. We wszystkich województwach zanotowano spadek wartości wskaźnika Z37. W roku 2013 średnią liczbę ofiar śmiertelnych udało się ograniczyć o ponad 20 osób na 100 tys. pojazdów w porównaniu z rokiem 2005. Najbezpieczniejszym regionem Polski zarówno w roku 2005, jak i w 2013 było województwo śląskie, najbardziej niebezpiecznym zaś województwo war-

mińsko-mazurskie. Nie zauważono jednoznacznej tendencji odnośnie zmian w poziomie spójności w obszarze *bezpieczeństwo publiczne*. W ramach wskaźników tego obszaru tematycznego województwa są najbardziej zróżnicowane ze względu na Z35, Z37, przy czym ze względu na pierwszą z nich zróżnicowanie regionów w roku 2013 uległo niewielkiemu zwiększeniu w porównaniu z rokiem 2005, a na drugą z nich niewielkiemu zmniejszeniu. Stosunkowo duże zmniejszenie się dysproporcji międzyregionalnych zaobserwowano dla wskaźnika Z36 (tabela 10).

Tabela 10. Podstawowe charakterystyki opisowe zmiennych objaśniających obszar tematyczny *bezpieczeństwo publiczne* dla województw Polski w latach 2005-2013

Nazwa zmiennej	Rok	Statystyki opisowe			
		Min	Max	Średnia	Współczynnik zmienności [%]
Z35	2005	20,93 (podkarpackie)	45,33 (pomorskie)	35,02	18,02
	2013	16,76 (podkarpackie)	38,15 (dolnośląskie)	26,94	22,60
Z36	2005	48 (łódzkie)	70,5 (warmińsko-mazurskie)	61,72	12,66
	2013	59 (mazowieckie)	75,1 (świętokrzyskie)	68,26	6,47
Z37	2005	23,3 (śląskie)	52,8 (warmińsko-mazurskie)	34,43	21,29
	2013	9,55 (śląskie)	17,72 (warmińsko-mazurskie)	13,72	19,04

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Występuje duże zróżnicowanie regionów w pozycjach rankingów ze względu na poszczególne zmienne objaśniające, ale mniejsze niż w przypadku pozostałych obszarów tematycznych (tabela 12). W roku 2013 w porównaniu z rokiem 2005 nastąpiły zmiany w pozycjach rankingu regionów ze względu na poszczególne wskaźniki. Najbardziej stabilną pozycję zaobserwowano dla województwa opolskiego w 2005 roku. W przypadku trzech województw: kujawsko-pomorskiego, małopolskiego oraz śląskiego zaobserwowano wzrost lub zachowanie pozycji w rankingu ze względu na wszystkie zmienne objaśniające. W przypadku zaś dwóch województw: dolnośląskiego oraz opolskiego spadek pozycji w roku 2013 w porównaniu z 2005 rokiem. Największy spadek pozycji odnotowano dla województwa warmińsko-mazurskiego z 1 na 11 pozycję ze względu zmienną Z36, a najwyższy wzrost dla województwa kujawsko-pomorskiego z pozycji 14 na 7 ze względu na Z37.

Uwzględniając wszystkie zmienne objaśniające można stwierdzić, że wysoki poziom rozwoju społecznego w ramach obszaru odnotowano dla województw:

podkarpackiego oraz wielkopolskiego, stosunkowo niski dla województwa mazowieckiego.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza wskaźników świadczy o znacznych dysproporcjach w poziomie rozwoju społecznego województw w poszczególnych obszarach tematycznych opisujących ten poziom zarówno w ujęciu czasowym, jak i przestrzennym. Różnice te są bardzo często konsekwencją różnic ekonomicznych, przestrzennych oraz społecznych związanych ze specyfiką poszczególnych regionów. Jedynie w obszarze *zmiany demograficzne* zaobserwowano jednoznaczną tendencję zmniejszania się dysproporcji między wojewódzkich, związaną ze spadkiem współczynnika zmienności wszystkich zmiennych objaśniających z tego obszaru w roku 2013 w porównaniu z 2005 rokiem.

Regiony cechowało największe zróżnicowanie pod względem następujących zmiennych w badanych obszarach tematycznych: *zrównoważona konsumpcja i produkcja* – zużycie gazu (2005 rok oraz 2013 rok); *włączenie społeczne* – udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogólnej liczbie dzieci w wieku 3-5 lat na wsi (2005 rok), osoby dorosłe uczestniczące w kształceniu i szkoleniu (2013 rok); *zmiany demograficzne* – przyrost naturalny na 1000 ludności (2005 rok oraz 2013 rok); *zdrowie publiczne* – liczba lekarzy posiadających prawo do wykonywania zawodu na 10 tys. mieszkańców (2005 rok), wskaźnik samobójstw na 10 tys. mieszkańców (2013 rok); *bezpieczeństwo publiczne* – ofiary śmiertelne wypadków drogowych na 100 tys. pojazdów zarejestrowanych (2005 rok), przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 1000 mieszkańców (2013 rok).

Można stwierdzić dość duże zróżnicowanie regionów w każdym z obszarów tematycznych w pozycjach rankingów ze względu na poszczególne zmienne objaśniające w latach 2005 oraz 2013. Oznacza to, że nie ma województwa, które byłoby zdecydowanym liderem ze względu na poszczególne wskaźniki w żadnym z analizowanych obszarów. Warto zaznaczyć, że różnicę 15 lokat odnotowano w obszarze: *zrównoważona konsumpcja i produkcja* dla województwa podlaskiego w 2005 roku oraz 2013 roku; *włączenie społeczne* dla województw: dolnośląskiego i podlaskiego w 2005 roku oraz mazowieckiego w 2013 roku; *zmiany demograficzne* dla województwa mazowieckiego w 2005 i 2013 roku oraz dla opolskiego w 2013 roku; *zdrowie publiczne* – dla województw: podkarpackiego w 2005 roku oraz mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego w 2013 roku, *bezpieczeństwo publiczne* – dla województwa warmińsko-mazurskiego w 2005 roku (tabela 12).

Tabela 11. Rankingi województw ze względu na zmienne objaśniające w obszarach tematycznych: zrównoważona produkcja i konsumpcja oraz włączenie społeczne dla województw Polski w latach 2005-2013

Obszar tematyczny	Zrównoważona produkcja i konsumpcja																Włączenie społeczne																			
	Rok	Z1	Z2	Z3	Z4	Z5	Z6	Z7	Z8	Z9	Z10	Z11	Z12	Z13	Z14	Z15	Z16	Z17	Z1	Z2	Z3	Z4	Z5	Z6	Z7	Z8	Z9	Z10	Z11	Z12	Z13	Z14	Z15	Z16	Z17	
Dolnośląskie	2005	7	10	10	9	4	10	11	5	16	10	15	7	9	11	10	12	1	7	10	10	9	4	10	11	5	16	10	15	7	9	11	10	12	1	
	2013	9	11	9	12	8	10	11	3	12	12	15	6	11	6	13	10	6	6	11	9	12	8	10	11	3	12	12	15	6	11	6	13	10	6	
Kujawsko-pomorskie	2005	8	4	11	3	13	13	8	14	13	8	11	14	13	10	12	10	6	8	4	11	3	13	13	8	14	13	8	11	14	13	10	12	10	6	
	2013	6	5	11	9	11	13	15	12	14	3	9	15	13	3	13	8	7	6	5	11	9	11	13	15	12	14	3	9	15	13	3	13	8	7	
Lubelskie	2005	4	5	3	6	9	8	11	13	1	3	6	11	12	4	7	5	3	4	5	3	6	9	8	11	13	1	3	6	11	12	4	7	5	3	
	2013	3	7	4	6	9	2	8	15	9	6	7	9	8	13	5	3	3	3	7	4	6	9	2	8	15	9	6	7	9	8	13	5	3	3	
Lubuskie	2005	9	11	7	13	10	1	16	12	12	9	12	5	6	13	16	13	10	9	11	7	13	10	1	16	12	12	9	12	5	6	13	16	13	10	
	2013	7	14	5	13	15	9	11	8	4	1	11	8	12	2	8	10	14	7	14	5	13	15	9	11	8	4	1	11	8	12	2	8	10	14	
Łódzkie	2005	12	2	14	8	12	6	8	6	8	7	9	6	5	7	3	11	7	12	2	14	8	12	6	8	6	8	7	9	6	5	7	3	11	7	
	2013	11	2	14	11	13	4	11	5	11	5	4	5	7	6	5	3	11	11	2	14	11	13	4	11	5	11	5	4	5	7	6	5	3	11	
Małopolskie	2005	13	15	4	11	2	11	2	9	4	5	1	8	4	1	2	2	10	13	15	4	11	2	11	2	9	4	5	1	8	4	1	2	2	10	
	2013	14	12	2	7	4	11	2	9	10	11	3	7	3	1	1	4	4	14	12	2	7	4	11	2	9	10	11	3	7	3	1	1	1	4	4
Mazowieckie	2005	16	16	15	15	8	12	1	1	3	12	2	4	8	5	1	1	2	16	16	15	15	8	12	1	1	3	12	2	4	8	5	1	1	1	2
	2013	16	16	16	15	6	12	1	1	1	16	1	2	6	6	1	1	1	16	16	16	15	6	12	1	1	1	16	1	2	6	6	1	1	1	1
Opolskie	2005	15	6	6	14	7	4	11	3	6	4	7	1	1	12	13	15	14	15	6	6	14	7	4	11	3	6	4	7	1	1	12	13	15	14	
	2013	15	6	6	14	5	6	6	11	3	10	13	1	2	6	8	10	11	15	6	6	14	5	6	6	11	3	10	13	1	2	6	8	10	11	

Podkarpackie	2005	1	12	1	7	1	5	11	16	5	2	5	13	7	8	8	4	16
	2013	1	10	1	2	1	5	8	16	16	2	6	14	10	6	3	3	16
Podlaskie	2005	6	1	5	4	16	2	11	10	1	1	4	12	16	3	4	7	9
	2013	8	1	10	1	16	3	15	6	6	9	5	12	14	3	4	8	8
Pomorskie	2005	14	8	12	12	3	14	4	2	9	14	10	10	10	15	6	8	5
	2013	12	9	11	10	3	15	4	2	8	8	10	11	9	6	8	10	2
Śląskie	2005	11	9	9	10	6	16	6	4	10	15	13	2	2	2	9	3	3
	2013	13	8	7	8	7	14	5	4	5	13	12	4	1	3	8	6	5
Świętokrzyskie	2005	2	3	2	5	15	3	6	15	10	13	8	16	11	8	5	9	13
	2013	2	4	3	4	14	1	8	13	15	4	8	10	4	15	8	6	11
Warmińsko-mazurskie	2005	3	7	8	1	14	9	4	11	14	11	14	15	14	13	15	16	15
	2013	5	3	8	3	10	8	11	14	13	14	16	16	15	13	15	15	14
Wielkopolskie	2005	10	13	13	16	5	15	2	8	7	6	3	3	3	6	11	6	12
	2013	10	13	15	16	2	16	2	10	2	7	1	3	5	6	5	10	8
Zachodniopomorskie	2005	5	14	16	2	11	7	8	7	15	16	16	9	15	16	14	14	8
	2013	4	15	13	5	12	7	6	7	7	15	14	13	16	15	15	16	10

Za pomocą różnych odcieni szarości opisano sytuację wzrostu/spadku pozycji w rankingu regionu w roku 2015 w porównaniu z 2005 rokiem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela 12. Rankingi województw ze względu na zmienne objaśniające w obszarach tematycznych: zmiany demograficzne, zdrowie publiczne, bezpieczeństwo publiczne oraz bezpieczeństwo publiczne dla województw Polski w latach 2005-2013

Obszar tematyczny	Zmiany demograficzne										Zdrowie publiczne										Bezpieczeństwo publiczne				
	Rok	Z18	Z19	Z20	Z21	Z22	Z23	Z24	Z25	Z26	Z27	Z28	Z29	Z30	Z31	Z32	Z33	Z34	Z35	Z36	Z37				
Województwo	2005	14	14	7	1	12	11	5	14	12	13	12	11	9	4	14	5	15	15	9	5				
Dolnośląskie	2013	15	14	11	5	12	14	4	12	12	8	13	12	8	7	15	4	16	16	12	6				
Kujawsko-pomorskie	2005	6	6	6	8	6	8	11	5	9	11	11	6	15	11	7	11	7	10	10	14				
	2013	5	8	7	7	7	9	8	2	8	12	5	5	14	10	14	11	10	6	9	7				
Lubelskie	2005	3	12	13	15	9	3	16	10	15	6	14	15	1	6	3	6	6	3	7	8				
	2013	11	12	12	14	10	4	16	12	10	4	8	13	1	6	11	5	6	3	5	14				
Lubuskie	2005	10	8	1	3	4	9	6	5	13	12	9	3	10	7	7	13	14	12	2	11				
	2013	7	7	2	4	6	11	8	2	14	14	15	6	7	8	15	16	13	15	3	8				
Łódzkie	2005	13	16	14	10	16	6	8	8	16	16	8	9	2	12	12	2	5	6	16	12				
	2013	9	16	16	16	16	3	10	10	16	14	10	6	4	12	11	2	5	9	15	12				
Małopolskie	2005	5	3	11	12	8	5	2	2	1	4	3	13	7	9	6	8	2	9	13	2				
	2013	4	2	8	12	5	8	3	7	1	3	1	14	10	4	5	6	2	7	13	2				
Mazowieckie	2005	8	11	12	11	15	1	1	16	6	4	6	4	6	15	7	1	1	13	15	9				
	2013	3	5	14	15	10	1	1	16	6	4	2	11	6	16	4	1	1	8	16	10				

Opolskie	2005	16	10	10	5	11	16	9	10	3	8	1	14	11	4	2	13	5	5		
	2013	16	11	10	1	15	16	11	2	4	8	3	8	9	5	3	13	11	6	9	
Podkarpackie	2005	6	5	8	14	5	10	12	12	2	2	14	16	4	1	3	13	4	1	3	7
	2013	10	4	5	8	4	10	12	10	1	1	6	15	3	1	9	13	3	1	4	4
Podlaskie	2005	9	9	14	16	10	7	14	14	7	1	2	1	5	13	7	2	8	2	6	13
	2013	13	9	9	10	10	6	13	12	7	2	8	4	5	14	5	3	7	2	8	15
Pomorskie	2005	1	2	5	7	2	13	2	14	4	7	6	5	16	9	7	2	11	16	11	3
	2013	1	3	4	11	2	12	2	12	3	7	3	2	16	15	8	6	9	12	14	5
Śląskie	2005	15	15	9	3	14	15	10	1	11	15	16	10	8	7	3	6	9	14	14	1
	2013	6	15	13	6	13	15	7	1	13	14	13	10	12	2	2	6	7	14	10	1
Świętokrzyskie	2005	12	13	16	13	13	2	15	10	9	4	4	11	3	13	1	11	3	4	4	15
	2013	14	13	15	13	14	2	15	9	9	6	11	16	2	3	11	12	4	5	1	13
Warmińsko-mazurskie	2005	2	4	2	9	1	14	13	5	14	9	10	2	13	16	15	16	16	8	1	16
	2013	8	6	1	2	1	13	14	2	15	10	16	3	13	13	1	13	14	4	11	16
Wielkopolskie	2005	4	1	3	6	2	4	4	5	5	10	4	7	14	2	12	10	10	7	8	4
	2013	2	1	3	8	3	7	5	7	4	11	6	1	10	11	5	10	15	10	2	3
Zachodniopomorskie	2005	11	7	3	2	7	12	7	5	9	14	13	8	12	2	16	8	12	11	12	10
	2013	12	10	6	3	8	5	6	2	10	12	12	9	15	8	9	9	12	13	7	11

Za pomocą różnych odcieni szarości opisano sytuację wzrostu/spadku pozycji w rankingu regionu w roku 2015 w porównaniu z 2005 rokiem.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Przedstawiony opis i ocena zróżnicowania poziomu społecznego na mapie rozwoju kraju w ujęciu regionalnym może okazać się przydatna w analizie poziomu rozwoju społecznego województw. Wyłonienie słabych i mocnych stron regionów z wykorzystaniem pogłębionej analizy wskaźników indywidualnych może być pomocne w budowaniu strategii rozwoju regionów. W pracy przedstawiono jedynie zakres i charakter zróżnicowania międzywojewódzkiego ze względu na wybrane aspekty rozwoju społecznego regionów. Jednakże otrzymane wyniki są dobrym punktem wyjścia dalszych badań dotyczących wyjaśnienia występującego zróżnicowania rozwoju społecznego województw w kontekście zrównoważonego rozwoju. Otrzymane w badaniach wyniki nie dają także jednoznacznej rekomendacji odnośnie pozycji województw w ramach poszczególnych obszarów. Stąd w dalszych badaniach poziomu rozwoju społecznego województw wykorzystana zostanie metoda porządkowania liniowego TOPSIS, która pozwoli na zastąpienie zbioru zmiennych diagnostycznych opisujących regiony jedną zmienną zagregowaną. Głównym celem dalszych badań będzie dokonanie oceny rozwoju społecznego województw Polski z wykorzystaniem miary syntetycznej TOPSIS, która umożliwi uszeregowanie i pogrupowanie badanych regionów z punktu widzenia rozwoju społecznego w ramach rozważanych obszarów tematycznych.

Wkład autorów w powstanie artykułu

dr hab. prof. UwB Ewa Roszkowska – koncepcja badania, współudział w przeprowadzeniu badania i opracowaniu wyników

dr Marzena Filipowicz-Chomko – zebranie danych, współudział w przeprowadzeniu badania i opracowaniu wyników; badania zostały zrealizowane w ramach pracy nr S/WI/1/14 i sfinansowane ze środków na naukę MNiSW

Literatura

Bal-Domańska B., Wilk J., Bartniczak B., *Ocena realizacji koncepcji zrównoważonego rozwoju w województwach w zakresie włączenia społecznego*, „Econometrics” 2013 2(40)

Bal-Domańska B., Wilk J., Bartniczak B., *Pomiar postępów województw w kierunku zrównoważonego rozwoju w zakresie zdrowia publicznego*, „Econometrics” 2012 nr 3(37)

Bank Danych Lokalnych, www.stat.gov.pl

Bartniczak B., *Moduł wskaźników zrównoważonego rozwoju w Banku Danych Lokalnych*, „Wiadomości Statystyczne” 2012 nr 9

Borowska A., *Spółeczeństwo konsumpcyjne – charakterystyka*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Białostockiej” 2009 nr 14

Jaros B., *Pomiar zrównoważonej konsumpcji*, „Optimum. Studia Ekonomiczne” 2014 nr 3(69)

- Karmowska G., Krawczyk M., Krych B., Maniak G., Marciniak M., Raport wykonany na zlecenie Wydziału Zarządzania Strategicznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, *Czynniki podnoszenia jakości życia i dostępności do usług publicznych na obszarze województwa zachodniopomorskiego*, Szczecin 2014
- Krych B., *Środowiskowe uwarunkowania jakości życia w województwie zachodniopomorskim na tle Polski*, „*Ekonomia i Środowisko*” 2015 nr 3(54)
- Kudełko J., *Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego województw Polski*, „*Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie*” 2004 nr 651
- Młodak A., *Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej*, Difin, Warszawa 2006
- Perło D., Roszkowska E., *Zastosowanie wybranych metod klasyfikacji do analizy zrównoważonego rozwoju*, „*Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu*” 2011 nr 176
- Pultowicz A., *Przesłanki rozwoju rynku odnawialnych źródeł energii w Polsce w świetle idei zrównoważonego rozwoju*, „*PAN. Komitet Człowiek i Środowisko*” 2009 nr 4(1)
- Raport monitorujący z 2011 r. w sprawie strategii zrównoważonego rozwoju UE*, www.epp.eurostat.ec.europa.eu
- Roszkowska E., Misiewicz E., Karwowska R., *Analiza poziomu zrównoważonego rozwoju województw Polski w 2010 roku*, „*Ekonomia i Środowisko*” 2014 nr 2(49)
- Strategii Europa 2020, www.eurlex.europa.eu
- Wilk J., Bartłomowicz T. (2012), *Wielowymiarowa analiza zmian demograficznych w Polsce w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju*, „*Studia Demograficzne*” 2012 nr 2 (162)
- Wskaźniki zrównoważonego rozwoju Polski*, Główny Urząd Statystyczny, Katowice 2011
www.eregion.wzp.pl